

FÓRUM

D. Dr. Novák István

C. EGYETEMI DOCENS (MISKOLC)

Polgári peres eljárásunk tévedhetetlenségi szindrómája

„A mi döntéseink nem azért véglegesek, mert tévedhetetlenek vagyunk, hanem azért vagyunk tévedhetetlenek, mert döntéseink ellen már nincs jogorvoslat.”

(Robert Jackson, az USA Legfelsőbb Bíróságának bírója)

I. A ki nem mondott gondolat

1. A törvény szerint „a bíróságnak az a feladata, hogy a félelmek a jogviták elbírálásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse.”¹ Ezt a jogérvényesítést támogatja az a törvényben tételesen deklarált cél, hogy „a felmerült jogviták bíróság előtti eljárásban való pártatlan” eldöntése a törvényben „meghatározott alapelvek érvényesítésével történjék.”² Mindez a bíróságot nyilvánvalóan és szükségképpen arra készíti, hogy a konkrét ügy ellátásánál rendelkezésre álló valamennyi anyagot felhasználja. Lett légyen ez az anyag akár pusztán a felek által produkált, akár pedig a bíróság közreműködésével is létrehozott bizonyítási matéria. Nyilvánvaló, hogy e művelet ellátásánál a bíróság csak az ekként összehordott tényezőkre hagyatkozhat. Az anyagot illetően tehát mozgásában korlátozva van. Ám nincs korlátozva az anyag megítélésében. A szükségképpeni korlátozást maga a törvény oldja fel, midőn kijelenti, hogy „a bíróság a tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak az egybevetése alapján állapítja meg; a bizonyítékokat a maguk összességében értékeli és meggyőződése³ szerint bírálja el.”

Ennek a meggyőződésnek az igazságszolgáltatás ellátásánál sajátos és fontos szerepe van. Befelé, tehát a bíró személyét illetően egyfajta gondolkodási „végtermék”, hiszen a bizonyítási anyag összevetésén és persze a hatályos jog megfelelő alkalmazásán nyugszik, ugyanakkor kifelé a bíró személyében és gondolkodásában kialakult végső következtetés megnyilatkoztatása. Másként - és ad personam fogalmazva - így jelentkezhetik: „ilyen bizonyítási adottságok birtokában én, a bíró (a bíróság) erre a következtetésre jutottam és a hatályos jogra tekintettel így döntöttem; ez az én meggyőződésem.” A meggyőződés pedig két tényezőt dokumentál: a gondolatmenet és az erre alapított döntés helytállóságát, egyben annak viszonylagos, mert az ügyre korlátozódó tévedhetetlenségét is.

Persze a meggyőződés tévedhetetlen jellegét sem a törvény, sem a bíró nem emlegeti. Efféle képlet kinyilvánítása megengedhetetlennek bizonyulna. Ám mint ki

nem mondott gondolat jól kitapinthatóan ott húzódik mind a bírói meggyőződés hátterében, mind - amint erre a későbbiekben kitérünk - egész polgári peres eljárásunk rendszerében.

Ami a bírói meggyőződést illeti, aligha tagadható, hogy midőn a bíró a maga ügyről alkotott felfogását kialakítja, szükségképpen arról is meg van győződve, hogy ez a nézet az egyedül helyes álláspont. Ha pedig így van, a kialakított meggyőződés tévedhetetlen is, hiszen az adott bizonyítási anyagból - a bíró szerint - csak erre, és csakis erre lehet értelemszerűen következtetni. Mert, ha nem így van, ha tehát a döntésről mint egyetlen helyes véleményről maga a bíró (a bíróság) sincs meggyőződve, úgy az egész művelet - a konkrét igazságszolgáltatás - értelmét veszti, haszontalan tevékenység. Ez a szituáció csak a luciferi kérdést: „Azután mi végre az egész teremtés?” - igazolhatja, de semmiképpen sem azt a feladatot, amelyet a törvény a már idézett célkitűzésben konkretizál.

A meggyőződés és a mögötte értelemszerűen meghúzó tévedhetetlenség viszonyából persze korántsem következik, mintha a bíró mind általában, mind életvitelének valamennyi szférájában tévedhetetlen volna. Erről szó sincsen, a bíró nem egyfajta „Übermensch”! Itt csupán arról van szó, hogy a bíró a perben rendelkezésére álló anyag megítélésénél önmaga és a peranyag viszonyában válik tévedhetetlenné, hiszen az a meggyőződés, amit magában kialakított, szorint egyedül helyes, ő jól döntött, tévedés nem lehetséges.

2. A bírói meggyőződés persze korántsem valamiféle egységes képlet. Emberenként, tehát bíránként változóan más és más. Értelemszerűen következik ez a bírák szellemi képességeinek, felkészültségének különbözőségéből. Ehhez képest a következtetés lehet helyes, de lehet helytelen. Hogy mikor melyik, azt a logikus emberi gondolkodás általánosan ismert és elfogadott szabályai, valamint a fennálló jogszabályok helyes értelmezése hivatottak minősíteni. Ha ezek próbáját a döntésben megformálódó bírói meggyőződés kiállja, az eljárás megalapozottan számíthat arra, hogy az adott jogvitában a bíróság a helyes álláspontot megtalálta, vagy legalábbis elfogadható módon megközelítette.

A meggyőződés kialakításának ezt az általánosan megfogalmazható módozatát egy további körülmény azonban jellegzetesen befolyásolhatja. Ez az a mód, ahogyan a bíró polgári peres eljárásjogunk ma hatályos szabályait a gyakorlatban kezeli.

A Pp. VI. novellája a bíró perbeli mozgásának ezt megelőző szabályait átrendezte. Az eljárásba sajátos kettősséget vitt be és ezzel a törvényben bizonyos elentmondásosságot teremtett.⁵ A korábbi széles ívelésű - mert a hivatalból vizsgálódást favorizáló - igazságszolgáltatást beszűkítette. Közelebbről: a szocialista rendszertől örökölt paternalista szemléletet megszüntette, a felek perbeli magatartását rábízta magukra a fe-

lekre, ugyanakkor a bíró perbeli helyét és szerepét visszaszorította a bírói emelvény hűvösebb, semlege-sebb világába. Világosan kimondta, hogy „a bíróság feladata nem a felek helyett és esetlegesen akaratauk, de legalábbis nemtörődömségük ellenében, hanem a felek egyéni érdekérvényesítési lehetőségeinek biztosítása egy hatékony, semleges perrendben.”⁶ Ehhez értelem-szerűen kapcsolta azt a következményt is, amely szerint a novella hatálybalépése után „a nyomozó bíróság helyébe a vitát eldöntő bíróság lép.”⁷

Ezeknek a mozgás-korlátozó rendelkezéseknek nyomán a bíró perbeli magatartása kétféle változat szerint alakulhat. Egyik a hűvös, a visszavonult, a beavatkozástól tartózkodó bírót szemlélteti, míg a másik az aktív, a tényállás felderítésében tevőlegesen közreműködő pervezetést és pervezetőt ábrázolja. Ez utóbbi azért, mert a VI. novella a bíró szabad mozgását csak megszorította, de nem szüntette meg. Nyitva hagyott számos olyan lehetőséget, amelyek igénybevétele a bíró az eljárás aktív részesévé válhat, a döntéshez szükséges tényállás felderítésében tevőlegesen közreműködhet.⁸

Ebből a kettősségből nyilvánvalóan az következik, hogy e kétféle pervezetés nyomán a bírói következtetés, tehát a konkrét jogvita megítélése más-más alapokra épül, aminek eredményeként két, egymástól eltérő meggyőződés formálódik. Ott, ahol a bíró a VI. novella indokolásának azt a tételét tartja szem előtt, hogy „a nyomozó bíróság helyébe a vitát eldöntő bíróság lép”, a meggyőződés csak azokra az adatokra támaszkodhat, amelyeket a felek - sua sponte - elibe tártak. Mindenesetre persze azzal a korrekcióval, hogy a bíróság „köteles a jogvita eldöntése érdekében a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről a feleket előzetesen tájékoztatni.”⁹ Ott viszont, ahol a perfolym alakulásába - alakításába - maga a bíró is belenyúl, a peranyag jóval gazdagabbá, színe-sebber, plasztikusabbá válhat, s nyomában egészen más tényállás, egészen más jogi megítélés, következésképpen más bírói meggyőződés zárja le az ügyet. A bíró mindkét esetben meggyőződése szerint dönt, álláspontját helyesnek, tehát tévedéstől mentesnek tartja, ám a jogvita végső kicsengése bizonyára más-más eredményt mutat. „Hogyan állunk tehát a tévedhetetlenséggel?”

A kérdésre a *Pp.* rendszere hivatott választ adni. Ám - amint a későbbiekből kitűnik - nem teljes sikerrel.

II. A rendszer paradox jellege

A tévedhetetlenségre irányuló törekvés - valameny-nyi modern peres eljárással azonos módon - a *Pp.* egész rendszerén végighúzódik. Persze ismét nem mint valamiféle eljárási alapelv, vagy ünnepélyes deklaráció, sokkal inkább mint többoldalúan megfogalmazott

azon törekvés, amely azt kívánja megvalósítani, hogy a bíróság döntései valóban tévedhetetlenek legyenek.

Ez a törekvés - helyes praktikus felismeréssel - abból indul ki, hogy bármely ügyben hozott bírói döntés - akár tényállásbeli, akár jogi megítélés tekintetében - téves lehet. A tévedést tehát el kell hátrítani. Ennek két eszköze van: egyik a bírósági szervezet tagoltsága, a másik az ehhez igazodó jogorvoslati rendszer. Mindkettő arra hivatott, hogy a konkrét ügyben meghozott bírói döntést - az elsőfokú bíróság határozatát - ellenőrizze és ha a döntést tévesnek minősíti, azt kijavítsa, újabb döntést hozzon.

Az elsőfokú jogorvoslati rendszerre építkező *Pp.* rendes - mert nem jogerős bírói határozatok ellen igénybe vehető - jogorvoslatként a fellebbezést,¹⁰ rendkívüli - mert jogerős határozatok ellen irányuló - orvoslásként a perújítást,¹¹ míg különleges - mert csak jogszabálysértésre alapított - perorvoslatot, a felülvizsgálatot¹² ismeri. Mindhárom a maga sajátos és törvényben pontosan leírt szabályai szerint azt a célt szolgálja, hogy az általa felülbírált bírósági határozat ténybeli, illetve jogi tévedéseit reparálja, ezeket megszüntetve részben vagy egészben más, újabb döntést hozzon.

Az ekként működő rendszer paradox volta nyilvánvaló. Mert miről is van szó? Voltaképpen nem másról, mint a tévedhetetlenség sajátos megfogalmazásáról. Mert midőn az említett perorvoslatok bármelyike az elsőfokú döntést részben vagy egészben megváltoztatja és ehhez képest - részben vagy egészben - új határozatot hoz, egyidejűleg azt is kinyilvánítja, hogy a felülbírált döntés téves. Ám az ugyanakkor - szükségképpen létrehozott - újabb döntés ismét tévedhetetlenné válik, hiszen - leszámítva az ismételt perújítás lehetőségét - a másodfokú (a felülvizsgálat során hozott) határozat ellen további jogorvoslatnak nincs helye. „Curia locuta, causa finita!” Ugyanez az eredmény születik akkor is, ha a másodfokú bíróság az első fok döntését helyben hagyja (a perújítási kérelmet, a felülvizsgálati kérelmet az illetékes fórum elutasítja). Más szavakkal a megtámadott döntés tévedhetetlen voltát újabb bírói döntés megerősíti. Az elsőfokú bíróság által tévedhetetlennek tartott döntésről kiderül, hogy téves, ám ugyanakkor az újabb döntés válik tévedhetetlenné, illetve a fellebbezéssel (perújítással, felülvizsgálati kérelemmel) megtámadott határozatról beigazolódnak, hogy valóban helytálló, tehát tévedhetetlen. Bármelyik folyamat végül is a tévedhetetlenséget manifesztálja, beigazolvva azt a - mottóul választott - megállapítást, hogy az ily módon létrejött határozatok nem azért véglegesek, mert tévedhetetlenek, hanem azért tévedhetetlenek, mert ellen jogorvoslatnak már nincs helye.

E manifesztációnak persze egy általános, mindenütt elfogadott és alkalmazott elvi tétele van: annak felismerése, hogy az igazságszolgáltatás folyamatát végül is egyszer, valamiféle módon le kell zárni, az ügyet (ügyeket) nyugvópontra (további vitákat kizáró helyzetbe) kell jutatni.

III. A szindróma csődje

Gondolatmenetünk eddigi rendjén igyekeztünk kimutatni, hogy polgári peres eljárásunk felépítése szoros kapcsolatban áll azzal a törekvéssel, amely a processzus lezárásaként meghozott bírói döntést tévedhetetlennek minősíti. Az ehhez szükséges perbeli mozgást a *Pp.* rendszerében érvényesülő szabad bizonyítás elve biztosítja. Eszerint: „ha a törvény másként nem rendelkezik, a bíróság a polgári perben alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához, vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhatja a felek előadásait, valamint felhasználhat minden egyéb bizonyítékot, amely a tényállás kiderítésére alkalmas.”¹³

Ezt az elvileg parttalanok látszó bizonyítási mozgásteret a törvény azonban korlátok közé szorítja. Egyfelől úgy, hogy *bizonyításfelvételi tilalmat* létesít, másfelől úgy, hogy *bizonyításértékelési tilalmat* állít fel, végül azzal, hogy a szabályok egyes bizonyítékok *bizonyítási erejét* meghatározzák „és ezáltal közvetlenül csorbítják a bírói mérlegelés szabadságát.”¹⁴

A *Pp. bizonyításfelvételi tilalmi* adott esetekben a tényállás tisztázására irányuló bírói tevékenységet akadályozzák. Így azt, akitől testi vagy szellemi fogvatkozása miatt helyes tanúvallomás nem várható, tanúként kihallgatni nem lehet. De nem hallgatható ki a tanú olyan kérdésre sem, amely államtitoknak minősül, vagy amerre a szolgálati, illetőleg az üzleti titoktartás kötelezettsége kiterjed.¹⁵

A *bizonyításértékelési tilalom* azt mondja, hogy a titoktartási kötelezettség alól fel nem mentett tanú vallomását, valamint a vallomástétel-megtagadási jogára nem figyelmeztetett, vagy a mentessége ellenére kihallgatott tanú vallomását a bíróság bizonyítékként nem veheti figyelembe.¹⁶ Ez a többágú tiltás abszolút jellegű, a bíróra kötelező, az ekként egyébként rendelkezésre álló tanúvallomást az ügy megítélésének körébe nem vonhatja, számára ez „non existens” bizonyíték. Ugyanilyen abszolút tilalmat tartalmazó tétel az is, amely szerint „ha jogerősen elbírált bűncselekmény anyagi jogi következményei felől határoz, a bíróság határozatában nem állapíthatja meg, hogy az elítélt nem követte el a terhére rótt bűncselekményt.”¹⁷

Viszont *relatív* kötöttséget tartalmaznak azok a további rendelkezések, amelyek a közokiratok, a teljes bizonyító erejű magánokiratok, a vélelmek és az ideiglenes igazságok perbeli használatánál jelentkeznek kötelező erővel, illetve azok a jogszabályok, amelyek szerint valamely körülményt az ellenkező bizonyításig valónak kell tekinteni.¹⁸ Az itt mutatkozó kötöttségek csak addig tartanak, amíg e most említett bizonyítási tényezők tartalmával szemben az érdekelt fél annak ellenkezőjét nem bizonyítja, a tartalom helytállóságát meg nem dönti.

E most említett tilalmaknak a bírói határozatok tévedhetetlensége szolgálatánál igen fontos, mondhat-

nánk „sorsdöntő” szerepük van. Mindenképpen negatív irányban és egyben a tévedhetetlenségi szindróma csődjével is fenyegetve.

Hatásukat érdemes végigkísérni. Így a bizonyításfelvételi tilalmaknál az ügyintéző bíró (bíróság) már a pervezetés rendjén el van vágva attól a lehetőségtől, hogy döntésénél az e tilalom alá eső személyektől az erre vonatkozó adatokat egyáltalában beszerezhesse. Itt még csak vallomás sincs, amely a tényállás tisztázásánál figyelembe vehető volna. Ha pedig a felhasználási tilalom alá eső tanúvallomás a konkrét ügyben olyan adatot tartalmaz, amely a jogvita megítélésénél ügydöntő körülményt tár fel, sőt egyenesen olyat, amely a határozat érdemi részét éppen ellenkezőjére fordíthatja, mint ami az egyéb adatok alapján történetesen megalakítható, akkor a bíróság tévedhetetlenségéről aligha beszélhetünk. Ellenkezőleg: ebben a helyzetben világossá - mi több: megalapozottá - válik a tévedés, beáll a tévedhetetlenségi szindróma teljes csődje.

Azonos hatásokkal jár a büntető ügyben hozott jogerős marasztaló bírói ítéletnek a polgári bíróság számára már említett kötelező volta. Itt legfeljebb arról lehet szó, hogy a büntető eljárás esetleges újrafelvétele, illetve az ennek során hozott felmentő bírói ítélet végül mégis oldhatja azt a kötöttséget, amely enélkül a polgári bíróságot nyilvánvalóan megfoszthatja a tévedhetetlenség attribútumától.

A relatív jellegű — már felsorolt — körülményeknél persze valamivel egyszerűbb és könnyebb a tévedhetetlenség megvalósítása. Ezek gátakat jelentő tulajdonságát a már említett ellenkező bizonyítottság nyilvánvalóan elhárítja. Ám, ha erre mégsem kerül sor, a döntés tévedhetetlen voltát az alapul vett adatok formailag ugyan nem teszik kétségessé, azonban a pervesztes - mert a kötöttséget nyújtó bizonyítékok megdöntését eredménytelenül megkísérlő - fél meggyőződésében a tévedés fennállása bizonyára tovább fog élni.

Mint ahogyan a bírói (bírósági) döntés tévedhetetlen voltát nyilvánvalóan aligha fogja igazolni az a perbeli helyzet is, amelyben az elsőfokú bíróság határozatát egyébként sérelmesnek - mert tévesnek - tartó perfél - bármilyen októl vezetettve - nem támadja fellebbezéssel. Vagy - igazolással sem kimentett - fellebbezési határidőt mulaszt és így válik az esetleg valóban téves ítélet jogerőssé, következésképpen tévedhetetlenné.

IV. Feloldások

1. Az eddig megírt gondolatsor világosan láttatja azt a sajátos összefüggést, amely „a jogvita... pártatlan eldöntését” szolgáló - törvényi parancsra alapított - bírói (bírósági) feladat-ellátás és a döntések tévedhetetlensége között fennáll. E kapcsolat voltaképpen a *cél és eszköz természetes együttese*, hiszen ha a cél a jogviták pártatlan eldöntése, úgy az ehhez vezető út sajátos eszköze a tévedhetetlenség. Ha ez utóbbi csorbát szenved,

úgy aligha lehet állítani, hogy a döntés ennek a célnak a szolgálatát tükrözi. De láttatja e gondolatsor azokat a felületeket is, amelyeken a két tényező együttműködése fennakadhat és a konkrét határozat mögött - akár a perrendi szabályok, akár a peres felek magatartása, akár ezek együttes jelenléte nyomán - a tévedhetetlenség nem tud a maga teljességében, vagy egyáltalában sehogyan sem megjelenni.

Kérdés: vajon ennek a nyilvánvaló ellentmondásnak és az ebből adódó feszültségeknek gyakorlati felszámolása - ideértve tehát a tévedhetetlenségi szindróma már említett csődjének elhárítását is - van-e valamiféle lehetőség?

A megoldás a *pervezetés* körülményeinek helyes kezelésével látszik elérhetőnek.

2. Hatályos polgári peres eljárásjogunk egész felépítéséből kitetszőleg a pervezetés kizárólagosan bírói feladat. Tartalma és ehhez igazodó jellege azonban aszerint alakul, vajon az ügyintéző bíró ezt az őt illető perbeli feladatot a *Pp.* VI. novellája által bevezetett tartózkodóbb magatartással valósítja meg, vagy pedig tevékenyen él azokkal a lehetőségekkel, amelyeket az eljárásjog a novella szabályozásán túl a perrend szerint ma is biztosít számára. Mindkét változat lényegét és adottságait korábban - az I. fejezetben - már ismertettük.

Aligha szorul különösebb bizonyításra, hogy ha az eljáró bíró pervezetése a novella intencióinak megfelelően alakul, a jogviták „pártatlan eldöntése” megreked azoknál az akadályoknál, amelyeket a törvény a bizonyításfelvétel rendjén a bíró elé állít. Ez azt jelenti, hogy - az előzőek során már áttekintett - bizonyításfelvételi tilalmak, a bizonyításértékelési tiltó rendelkezések, valamint azok az akadályok, amelyek az egyes bizonyítékok bizonyító erejét csökkentik és ekként a bírói mérlegelés szabadságát csorbítják, korlátlanul érvényesülnek. Az ilyen megoldást követő pervezetés egyszerűen tudomásul veszi e most említett tényezőket, minden további pervezető cselekménytől tartózkodik és az ügyben egyébként rendelkezésére álló peradatok alapján érdemi döntést hoz.

Homlokegyenest ellenkező módon alakul a pervezetés - és ennek nyomán az ügy érdemi sorsa -, ha a bíró a második változatot választva a *Pp.* által megengedett módon és mértékben maga is aktívan részt vesz a bizonyítási eljárásban. Ha tehát nem nyugszik bele abba, hogy munkáját az egyébként valóban fennálló bizonyításfelvételi tilalmak akadályozzák, ha nem veszi tudomásul, hogy adott esetben bizonyításértékelési tilalmak korlátozzák, illetve ha olyan szabályokkal találkozunk, amelyek a bírói mérlegelés szabadságát adott esetben meggátolják. Nyomatékosan hangsúlyozzuk, hogy mindezt *nem a törvényes (eljárásjogi) szabályok megsértésével* teszi, hanem azokat minden vonatkozásban tiszteletben tartva a *per-vezetés eszközeinek felhasználásával* szerzi be azokat az adatokat, amelyek őt - meggyőződése szerint - a peres jogvita tévedhetet-

lenséget tükröző megoldásához elvezethetik. Ehhez persze az szükséges, hogy a bíró a most felsorolt akadályok mögött olyan adatok lehetőségét lássa, amelyek beszerzése a jogvita érdemi elbírálásánál bizonyos súllyal - adott esetben ügydöntő súllyal - jöhetnek számításba. Amelyekért érdemes - sőt szükséges! - a fennálló akadályok ellenére tovább vizsgálódni, más utakat keresni.

Példával illusztrálva: ha a további bizonyítás kiderítheti, hogy a testi vagy szellemi fogyatkozása miatt ki nem hallgatható tanú mellett - vagy mögött - vannak olyan adatok, amelyek beszerzése azonos eredményt produkálna, mint amelyhez az ilyen tanú meghallgatásával lehetne hozzájutni. Vagy, ha a kihallgatott, mentességére tekintettel figyelembe nem vehető - esetleg különösen értékes - tanúvallomásnak adatait más - esetleg közvetetten jelentkező adatok, tények vagy körülmények pótolhatják. Vagy, ha közokiratok, vagy vélelmek útján bizonyított tények vagy körülmények tartalmával szemben a per során bemutatott egyéb adatok felhasználásával a bíró mégis hozzájuthatna az őt egyébként megillető mérlegelés szabadságához.

Mindehhez persze a pervezetés sajátos *stratégiája és taktikája* szükséges. Mit jelent ez?

Elsősorban is azt, hogy az ügyintéző bíró már a per megindulásakor tisztában legyen azzal a céllal, amelyet az eljárás végén elérni kíván. Ismerje a felek szándékait, azokat az eszközöket, amelyeket utóbbiak e szándékok szolgálatában felsorakoztatnak. Ismeretei birtokában legyen határozott elképzelése a konkrét per vezetéséről. Mindehhez a peranyag és a vonatkozó joganyag ismerete éppúgy nélkülözhetetlen, mint azoknak a perbeli cselekvéseknek a birtoklása, amelyek a pervezetés biztonságát garantálhatják.

Az ekként kialakított perstratégiához a pertaktika annak felismerésével kapcsolódik, hogy a per alapvetően különféle mozgások sorozata. A per során végzett - egymásnak sok esetben ellentmondó - percselekmények a permenet egészét folytonos mozgásban tartják. Ezt a mozgás-sorozatot taktikusan kihasználni - a felek ilyen irányú tevékenysége mellett - elsősorban a pervezető bíró hivatott. Megfelelő lépésekkel, közöttük különösen a bizonyítás irányításával mindent elkövetve, hogy a per végső célja: az érdemi döntés helytálló volta, respektíve: a tévedhetetlenség a maga teljességében kibontakozhassék. Ez értelemszerűen azt is magában foglalja, hogy ha a pervezetés a már előzőekben említett bizonyítási (akadályokba ütközik, a jól megválasztott taktikai lépésekkel a gátak lebonthatókká, az akadályok feloldhatókká váljanak.¹⁹

3. A tévedhetlenségi szindróma csődjének feloldásához maguknak a peres feleknek aktív közreműködése is nélkülözhetetlen. Ezt szolgálják a peres felek számára nyitva álló fellebbezési, perújítási és - bizonyos feltételek mellett - a felülvizsgálati kérelem törvényben biztosított lehetőségei. Ha ez elmarad, ha tehát a

fél (a felek) részéről sérelmesnek minősített döntés megváltoztatására irányuló lépés - bármilyen oknál fogva - a perben nem jelentkezik, vagy ilyen lépés megtételét maga a törvény csak korlátok között engedi meg,²⁰ az érdemi határozat emiatt lesz végleges és ehhez képest a döntés - a maga problematikussá merevedett jellege szerint - „tévedhetetlen”.

JEGYZETEK

- 1 Pp. 2. § (1) bek.
- 2 Pp. 1. §
- 3 Pp. 206. § (1) bek.
- 4 *Madách Imre: Az ember tragédiája.* Első szín 97. sor.
- 5 Ld. *Novák István dr.: Polgári perrendtartásunk ellentmondásos jellege* c. cikkét a M. Jog 1997/12. sz.-ban.
- 6 *Az 1995. évi LX. törvény általános indokolása.* Ig. Közlöny 1995/9. sz. 648. o.
- 7 Ua. 649. o.
- 8 Részletesen elemzi ezt *Kiss Zoltán dr.: A bírói pervezetés elméleti és gyakorlati kérdései a Pp. legutóbbi módosítása után* c. tanulmánya M. Jog 1997/3. sz. és *Szőke Irén dr. - Molnár Ambrus dr.: Jogalkalmazási kérdések a polgári perrendtartás módosításával kapcsolatban* c. cikke. Bírósági Határozatok. 1997/8. sz.
- 9 Pp. 3. § (3) bek.
- 10 Pp. 233-259. §
- 11 Pp. 260-269. §
- 12 Pp. 270-275. §
- 13 Pp. 3. § (5) bek.
- 14 *Kengyel Miklós: A polgári peres eljárás kézikönyve.* Bp. 1995. 459. o.
- 15 Pp. 169. § (1) és (2) bek.
- 16 Pp. 169. § (6) bek. és 170. § (5) bek.
- 17 Pp. 4. § (2) bek.
- 18 Pp. 195-196. § és 3. § (5) bek.
- 19 E kérdéskörrel részletesen foglalkozik *Novák István dr.: A polgári pervezetés stratégiája és taktikája* c. cikke. M. Jog 1998/7. 398-402. o.
- 20 Pp. 256/8-256/E. § és 171. §